

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЧОГО ЦИКЛУ В ОЦІНЦІ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРІВ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

У сучасних умовах ринкової економіки ефективне управління неможливе без забезпечення системи управління господарюючих суб'єктів інформацією про реальний стан справ на підприємстві. Внаслідок того, що будь-який суб'єкт господарювання можливо представити як сукупність центрів відповідальності (центрів витрат), особливої гостроти набуває питання оцінки діяльності центрів відповідальності.

Під центром відповідальності можна розглядати елемент організаційної структури підприємства (сегмент, підрозділ, одиницю) чи його частину, щодо якої можливо (доцільно) встановити менеджера (керівника), який матиме повноваження з використання ресурсів для забезпечення діяльності такого центру і нести відповідальність за формування показників і результатів діяльності такого центру [1, 282]. Різновидом центрів відповідальності є центр витрат, який може розглядатись як центр відповідальності, керівник якого несе відповідальність за витрати такого центру і не відповідає за доходи, прибуток та інвестицій у такий центр [2, 121].

Центр відповідальності може бути оцінений з точки зору його ефективності та результативності.

Під результативністю як правило розглядається те, як виконує свої завдання центр відповідальності, отже, у якій мірі він досягає бажаних або запланованих результатів. У межах обліку за центрами відповідальності ця вимога реалізується при порівнянні фактичних і запланованих показників у звіті за центрами відповідальності, або при порівнянні звітів та бюджетів за центрами відповідальності [3, 466; 4, 32; 5, 351].

Пов'язаним із показником результативності є показник ефективності. Він розглядається у двох аспектах:

- 1) виробництво заданого обсягу продукції при мінімальному використанні виробничих ресурсів;
- 2) максимальне виробництво обсягу продукції при заданому розмірі виробничих ресурсів [3, 466; 4, 31; 5, 351; 6, 146].

З огляду на зміст визначених показників, доцільним є їх поєднання для оцінки діяльності центрів відповідальності. Як приклад такого поєднання можна розглядати показник ефективності виробничого циклу (далі МСЕ). Цей показник є елементом систем управління запасами «Точно і в строк», та «Системи збалансованих показників» [7, 87]. Це нефінансовий показник, що, розраховується за формулою:

$$МСЕ = \frac{\text{Час виробництва } a}{\text{Тривалість загального виробничого циклу}} \quad (1)$$

Отриманий показник є меншим за одиницю, внаслідок:

$$\begin{array}{l} \text{Тривалість} \\ \text{загального} \\ \text{виробничог} \\ \text{о циклу} \end{array} = \begin{array}{l} \text{Час} \\ \text{виробництв} \\ \text{а} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Час} \\ \text{контрол} \\ \text{ю якості} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Час} \\ \text{переміщенн} \\ \text{я продукції} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Час простою} \\ \text{(зберігання)} \end{array} \quad (2)$$

Ідея застосування показника МСЕ полягає у наступному: період часу, який займає власне виробництво є меншим, ніж тривалість контролю якості, переміщення продукції та простоїв, у т.ч. знаходження продукції на складах. Тобто лише споживання ресурсів безпосередньо у виробництві передбачає створення нової вартості, отже виникнення витрат, всі інші споживання ресурсів у процесі загального виробничого циклу – під час контролю якості, переміщення продукції та простоїв, – є пустими, адже нової вартості не утворюють. У міру наближення значення МСЕ до 1 відбувається зменшення непродуктивних (пустих) витрат, можливість швидкого виконання виробничого завдання збільшується.

З огляду на наведене вище можна визначити наступне обмеження щодо застосування показника МСЕ для оцінки діяльності центрів відповідальності: застосування показника МСЕ є доцільним для виробничих центрів відповідальності (центрів виробничих витрат), для невиробничих центрів відповідальності його застосування є недоцільним, адже данні для його визначення за наведеними формулами 1 та 2 є відсутніми. Поряд з тим, використання показника МСЕ при оцінці діяльності центрів відповідальності, залучених до виробничих процесів, дасть змогу системі управління швидко визначати поточний стан справ, відповідно приймати управлінські рішення адекватні поточним умовам виробництва. Таким чином показник МСЕ пов'язаний із характеристикою часу, отже при його застосуванні можливими є не лише оцінка наслідків подій, які відбулись у минулому, але й моніторинг сучасних подій і прогнозування їхніх наслідків у майбутньому. Тобто, крім розширення оперативних можливостей тактичного обліку відбувається впровадження елементів стратегічного обліку та управління.

Література:

1. Король К.В. Центри відповідальності: поняття та підходи до визначення суб'єктів відповідальності / К.В.Король. // Бізнес інформ. – 2015. – №1 (444). – 21.01.2015 р. – с. 409. – С. 279 – 284.
2. Король К.В. Центри затрат в діяльності промислових підприємств / К.В. Король. // Тези виступів Другої міжнародної науково-практичної конференції «Удосконалення обліку, аналізу, аудиту і звітності у сучасних умовах глобалізаційних процесів у світовій економіці». – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2015. – 274 с. – С. 120-122.
3. Энтони Р. Учет: ситуации и примеры: пер.с англ. / Под ред. и с предисл. А.М.Петрачкова. / Р. Энтони, Дж Рис. – [2 изд., стер.] – М.: Финансы и статистика, 1998.– 558 с.
4. Рibaкова О.В. Бухгалтерский управленческий учет и управленческое планирование. Научное издание / О.В. Рibaкова. – М.: Финансы и статистика, 2005 – 464с.
5. Атамас П. Й. Управлінський облік: 2-ге вид. Навчальний посібник./

П.Й.Атамас. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 440 с.

6. Карпова Т.П. Управленческий учет: учебник для вузов / Т.П. Карпова. – 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Юнити-Дана, 2004. – 351 с.

7. Каплан Р. С. Сбалансированная система показателей: от стратегии к действию / Р. С. Каплан, Д. П. Нортон. – М.: «Олимп-Бизнес», 2003. – 214 с.